Årets gang og planer for fremtiden

Thomas Bloch Ravn

”Frilandsmuseerne er for museumsverdenen, hvad elefanten, giraffen og flodhesten er for de zoologiske haver. Enormt populære og dyre at holde i live,” skrev min nu afdøde engelske kollega Peter Lewis i 1993 i en artikel om frilandsmuseernes økonomiske vilkår. Her rammer han hovedet på sømmet, ikke mindst i konklusionen, som lyder, at ”akkurat ligesom de store dyr, har også de store museer brug for ordentlig føde og store portioner”.

Peter Lewis' billedstærke beskrivelse gælder i høj grad for Den Gamle By, hvis økonomi nu desværre aktuelt trues af både omfordeling og reduktion af statens tilskud til museets drift. Men trods de mørke skyer i horisonten er vi fortrøstningsfulde og glæder os over museets udvikling og publikums opbakning.

Et museum, der rækker ud

I sommerferien kan børn deltage i forløbet ”Barn for en dag i 1864” og på egen krop opleve, hvordan det var at være barn i midten af 1800-tallet.

I Den Gamle By tror vi på, at museer betyder noget for nutidens mennesker, og det er vores ambition at nå ud til så mange som muligt. Vi er derfor både glade og stolte over, at Den Gamle By for tredje år i træk er Danmarks bedst besøgte kulturhistoriske museum. I 2018 var de fem bedst besøgte kulturhistoriske museer:

1. Den Gamle By 546.485
2. Rosenborg 386. 311
3. Moesgaard 368.656
4. Nationalmuseet 365.245
5. Frederiksborg 294.354

Det er de samme fem museer, der de seneste år har udgjort top-5 på listen over bedst besøgte kulturmuseer i Danmark.

Det er et mål for Den Gamle By at være et museum, der rækker ud. Til børn, til voksne, til ældre – og meget gerne flere generationer sammen. Til danskere, til turister og til mennesker med fremmed baggrund. Til børnehaveklasser, tekniske skoler og universitetskurser. Til demente, mentalt handicappede, døvblinde og de mange andre grupper, som der ellers ikke altid er plads til alle steder.

Smalhals

Det koster penge at drive et museum, der er attraktivt og når bredt ud, og efter at Den Gamle Bys økonomi i mange år har hængt fornuftigt sammen, må vi konstatere, at det nu er ved at blive smalhals.

Som det kan ses af de mere detaljerede regnskabstal, der er oplyst i afsnittet Tal og fakta, kom Den Gamle By ud af året 2018 med et underskud på godt 900.000 kr. Her primo oktober mangler vi 3,7 mio kr i entreindtægter i forhold til samme tidspunkt i 2018. Det er ganske alvorligt.

Tilbagegangen betyder naturligvis, at vi bestræber os på at reducere, hvor det er muligt. Faste udgifter er imidlertid en træg størrelse, så 2019 bliver utvivlsomt et år med et underskud, der vil reducere betragteligt i Den Gamle Bys egenkapital.

Der arbejdes målrettet på at øge museets attraktivitet og forbedre indtjeningen, så vi atter kan få økonomien til at hænge fornuftigt sammen.

Trusler om reduktion i statens tilskud

Vi er overbeviste om, at det nok skal lykkes at få økonomien på fode igen. Men det forudsætter, at der ikke sker reduktioner i museets tilskud. For selvom Den Gamle By selv skaffer fire ud af hver fem kroner, som museet bruger, er det umuligt at holde et acceptabelt niveau uden substantielt tilskud fra det offentlige.

Der er nu gået mere end to år, siden kulturministeren satte sta-

tens tilskud til museerne i spil. Det har skabt stor usikkerhed, især fordi vi på vandrørene har lyttet os til, at navnlig store, populære museer, som for eksempel Den Gamle By, vil stå for skud. Vi håber på en snarlig afklaring og på, at resultatet ikke må blive, at staten tager fra de museer, der har mange gæster og betydelige entreindtægter, for at museer, som kun få besøger, kan få de ekstra midler.

Derudover er yderligere 3 mio kr i spil for Den Gamle By. Beløbet blev oprindelig bevilget ved finanslovsforhandlingerne i 2008. De folketingspolitikere, der stod bag, tilkendegav dengang, at tilskuddet skulle være permanent, men af uransagelige årsager blev det gjort tidsbegrænset. I 2012 lykkedes det at få bevillingen forlænget og igen i 2016. I 2020 skal slaget således atter slås for en forlængelse af tilskuddet, som vi så håber, må blive gjort permanent, sådan som det var ønsket hos de politikere, der stod bag.

Børnenes og de unges favoritmuseum

Den Gamle By har altid været en favorit, når familien skal have en oplevelse, som generationerne kan være fælles om, og fordi muse-

Posten i 1974-kvarteret i snak med gæster.

et er så umiddelbart tilgængeligt, er det også ekstra attraktivt for børn. Det er der nu blevet sat tal på.

Ifølge Danmarks Statistik var Den Gamle By i 2018 det museum, der blev besøgt af flest børn og unge under 18 år. Med 103.273 børn og unge er der langt ned til nummer to på listen, som er Louisiana med 75.851 børn og unge under 18 år. Dernæst kommer Moesgaard, ARoS og Arken.

Ud over dette tal er der også alle de børn og unge, der modtager undervisning i form af særlige forløb på museerne. Det drejer sig om hele spektret fra børnehaver over folkeskoler, gymnasier og VUC til højskoler og tekniske skoler. I alt 40.448 børn og unge har i 2018 besøgt Den Gamle By i undervisningsøjemed, hvilket placerer museet på en andenplads, umiddelbart efter ARoS.

Children in Museums Award

Vi er glade for, at det nu er dokumenteret, at Den Gamle By når ud til så mange børn og unge, og vi er stolte over, at Den Gamle By er indstillet til museumsprisen Children in Museums Award. Prisen uddeles af organisationen "Hands on – International Association of Children in Museums". Blandt de nominerede er der foruden Den Gamle By også museer fra Mexico, Canada, Senegal, Polen, Holland og Italien.

Under sit besøg i Den Gamle By bemærkede juryen bredden og alsidigheden i museets virke, herunder også Den Gamle Bys fokus på at give generationerne oplevelser, de kan være sammen om. Der var særlig interesse for Den Gamle Bys arbejde med at gøre undervisningsforløbene egnede for alle slags elever.

Prisen bliver uddelt i Frankfurt i forbindelse med en konference, og Den Gamle Bys Marianne Bager vil holde flere indlæg, og har detil fået den ærefulde opgave at holde en af konferencens tre hovedtaler. Titlen på indlægget er "History Conveyed through Dilemma-based Communication".

For børn og unge med særlige behov

Siden 2011 har børn med særlige behov kunnet deltage i specialforløb. Her er de på tur med tante Johanne.

Siden 2011 har Den Gamle By haft specialforløb for den gruppe, man betegner som børn og unge med særlige behov. Altså børn og unge, der ofte vil have svært ved at passe ind i standardiserede undervisningsformer. Erfaringerne på det felt har ført til særlige opgaver, samarbejder og nye tiltag.

Museet fungerer jævnligt som konsulent for andre kulturinstitu-

tioner, der ønsker at udvikle specialtilbud. Senest for Frivillighedsakademiet i Ringkjøbing-Skjern og for Skoletjenestenetværket i Randers.

Erfaringer fra Den Gamle Bys specialundervisningsforløb har også inspireret til en særlig praktik i museets levendegørelse, hvor vi hele tiden afsøger nye muligheder. I starten var deltagerne unge med lettere udviklingshandicaps, men det viser sig, at tilbuddet også kan rumme unge med diagnoser som for eksempel Downs syndrom.

Pædagogisk Psykologisk Rådgivning i Aarhus Kommune har ønsket at samarbejde med Den Gamle By på grund af museets nyskabende undervisning. Bl.a. følges et større undervisningsprojekt "Inklusion – Viden og oplevelser for alle". Projektet er støttet af Slots- og Kulturstyrelsen, og der kan læses mere herom side 100.

Håndværk som kulturarv

Mange forbinder især museer med ting. Men nogle museer som for eksempel Den Gamle By er altså meget mere. For eksempel bevaring af håndelag, erfaring og gefühl inden for det traditionelle håndværk. I dagens Danmark er vi tilbøjelige til at tage for givet, at vi også har dygtige håndværkere om 10, 20 eller 50 år. Men vi skal passe på, at denne tro ikke bliver en sovepude. For det kan meget nemt gå helt anderledes.

For Den Gamle Bys kulturskat af historiske huse er det gode håndværk en forudsætning, og vi har erkendt, at det først og fremmest er os selv, der har ansvaret for at bevare de nødvendige faglige kompetencer. For os er håndværket en slags immateriel kulturarv. En "intangible heritage", som der aktuelt er et stort fokus på i internationale kulturkredse, hvor mantraet er, at man ikke blot skal bevare de fysiske ting, men også den immaterielle kultur – sådan som den for eksempel findes i ritualer, fester, dans, sang, og altså også i håndværkernes kompetencer.

Derfor har museet siden 1988 uddannet lærlinge inden for fagene murer, tømrer, snedker og maler. Det sker i et frugtbart samarbejde med mestre uden for museet. Modellen er, at lærlingene tilbringer halvdelen af deres læretid i Den Gamle By og den anden halvdel hos en moderne mester "ude i samfundet" for på den måde at medvirke til at fastholde dele af de traditionelle håndværk i det moderne håndværk. De unge mennesker får en alsidig uddannelse, og resultaterne har været yderst tilfredsstillende med talrige medaljer til de nyuddannede svende.

Mureren "læsker kalk", som det er gjort i århundreder og vedligeholder dermed en traditionel håndværksmetode ved at bruge den.

Genopdagelse af gamle håndværksfag

Den Gamle Bys håndværkere pointerer gang på gang, at fagene kun lever, når de bruges. Nok kan meget skrives ned, men det er fremfor alt det daglige arbejde, der giver det håndelag og den gefühl for materialer, der er kernen i håndværket. Håndværket ligger i hånden!

Senest har Den Gamle Bys smede og tømrere arbejdet med at revitalisere hjulmagerfaget. Baggrunden er, at en stor del af transporten af varer og materialer i Den Gamle Bys åbningstid foregår på tømrede trækvogne med store hjul. Mange af museets trækvogne trænger til reparation eller udskiftning, og da Foreningen Plan-Danmark lykkeligvis har bakket op om museets ønske om at lade museets smede og tømrere genopdage hjulmagerfaget, kan museet nu selv fremstille det nødvendige antal vogne. Læs mere om håndværkernes oplevelse med at lære hjulmagerfaget side 69-79 i denne årbog.

Tidligere har vi gennemført tilsvarende udviklingsprojekter for fag som billedskærer og bødker. Og i takt med Den Gamle Bys udvikling op i tid, kommer turen forhåbentlig også snart til fag som elektriker og VVS, der også rummer en historie, som er i alvorlig fare for at blive glemt i tidens strøm.

Håndværkerforeningens laugssal

Er der noget, der symboliserer det gode håndværk og den stolthed, der knytter sig til de enkelte fag, så er det Aarhus Haandværkerforenings laugssal, som 6. juni blev indviet i Den Gamle By. Laugssalen blev oprindelig indviet i 1931 i Aarhus Haandværkerforenings ejendom i Paradisgade. Siden har den været flyttet tre gange, indtil den nu har fået sin blivende placering på førstesalen i et hus fra Ringsted i Den Gamle By. På side 35-49 i denne årbog kan læses en artikel om arbejdet med at rekonstruere Laugssalen.

Med åbningen af Laugssalen realiseres et længe næret ønske om en forsamlingssal i 1974-kvarteret. For det var jo her byens borgere mødtes til generalforsamlinger, stiftelsesfester, bankospil og juletræsfester. Samlingslokaler var centrale rammer om en vigtig side af byens liv.

Adgangen til salen foregår gennem en lille vestibule med indgang gennem porten. Vestibulen er indrettet med paneler og lamper, der er hjemtaget fra vestibulen på Østergades Hotel i Aarhus. Terrazzogulvet er en kopi af gulvet i en århusiansk ejendom, og des-

7. september fejrede Inger Svane og Erik Strange Petersen guldbryllup i Møntmestergården. 50 år tidligere var de blevet gift som det første par nogensinde i Den Gamle By i Borgmestergården ved borgmester Bernhardt Jensen.

uden rummer lokalet en tidstypisk telefonboks. Dertil kommer, at farverne på vægge og trappe stammer fra håndværkerforeningens gamle bygning i Paradisgade, hvor Laugssalen oprindeligt var placeret. Disse farver er afdækket af museets farvekonservator.

Til genopstillingen af Laugssalen har Den Gamle By har fået uvurderlig støtte fra Varelotteriet. Donationen dækker udgifterne til at genskabe de forsvundne dele af Laugssalen. Det vil sige parketgulvet, det pompøse kassetteloft, bænkene langs væggene samt en del håndskårne lister. Hertil kommer den generøse donation fra A.P. Møller Fonden til hele 1974-kvarteret, der både har givet mulighed for at opføre et hus til Laugssalen og at genopstille salens bevarede dele i den oprindelige form.

Lille Sal

I tilknytning til Laugssalen ligger Lille Sal. Her er udtrykket så langt fra Laugssalens tunge former og mørke egetræ, som man kan forestille sig. Det var museets ønske, at salen skulle adskille sig fra den særprægede Laugssal og i stedet vise et mere almindeligt selskabslokale af en vis klasse.

Lille Sal har plads til 25 spisende gæster, og det moderne udtryk er inspireret af restaurationslokaler fra 1950'erne og 1960'erne. For yderligere at understrege forskellen fra Laugssalen, har vi valgt lamper og tapet, der er designet af Arne Jacobsen i 1960'erne. Til indretningen har en anonym fond doneret 868.202 kr.

Fest i Den Gamle By

Det er Den Gamle Bys håb, at både Laugssalen og Lille Sal vil blive brugt af byens håndværkere, når de skal fejre deres fag, et jubilæum eller en rund fødselsdag. Andre er selvfølgelig også velkomne til at booke salen, som suppleres af et moderne køkken, der kan servicere både selve Laugssalen og den tilknyttede Lille Sal.

At holde fest i Den Gamle By er næsten som at træde ind i historien, og vi oplever stadig flere, der holder fester og andre arrangementer i Den Gamle Bys selskabslokaler.

Lørdag 7. september dannede Møntmestergården således ramme om et helt særligt guldbryllup. Nemlig Inger Svanes og Erik Strange Petersens. Et halvt århundrede tidligere var de det første par nogensinde, der blev viet i Den Gamle By. Giftefogeden var ingen ringere end borgmester Bernhardt Jensen. Vielsen blev foreta-

get i Blåkammeret i Borgmestergården, og bagefter var der både fest og festuge i Den Gamle By.

Nye bygninger i 1974-kvarteret

Den Gamle Bys gæster kan løbende opleve, hvordan det skridt for skridt går fremad med genskabelsen af de bygninger og butikker, der tilsammen danner 1974-kvarteret.

Huset fra Skanderborg er nu lukket på tag og fag, og håndværkerne er i gang med den indre aptering, så indretningen af den planlagte farve og tapetforretning kan komme i gang.

Det går også fremad med husene fra Jelling. Murermesterfunkis kan man kalde stilen, og Den Gamle Bys research har vist, at den murede udgave af funkisstilen var den mest udbredte. Den 31. juli blev de sidste to murelementer hejst på plads og muret fast i toppen af husets eneste gavl. De to elementer var ikke alene de sidste på Jellinghusene, det var også de sidste af i alt 102 elementer i det store projekt med at skabe de moderne bykvarterer, der er doneret af A.P. Møller Fonden. 11. oktober blev der holdt rejsegilde på husene.

Husene fra Jelling er de sidste huse i de moderne bykvarterer. I alt 102 elementer er blevet løftet på plads.

I løbet af næste år indledes arbejdet med at rekonstruere det lille snedkerværksted i baggården bag Jellinghusene. Forlægget for bygningen stammer fra en baggård i Odense, og inventaret stammer fra et snedkerværksted i Tranbjerg syd for Aarhus.

Sydhavnen giver plads for udvidelse af restauranten

Efter to års arbejde markerede Den Gamle Bys tømrere, smede og udstillingsmedarbejdere 13. juni, at de nu var flyttet ind i deres nye værksteder. Sydhavnen er en del af 1974-kvarteret, hvor lyden af de moderne maskiner, som museets håndværkere også bruger, passer langt bedre end i museets ældre del. Dertil kommer, at de mere regelrette rammer gør det lettere at sikre et godt fysisk arbejdsmiljø.

Flytningen af håndværkerne fra Aarhus Mølles gård i museets ældre del har givet rum for den udvidelse af Den Gamle Bys restaurantfaciliteter, som længe har stået højt på ønskesedlen. Arbejdet blev påbegyndt i januar 2019.

Det lille Svendborghus, som tidligere husede traktørstedets lille køkken, er helt fjernet for at give plads til en ny og væsentlig større køkkenbygning. De tre staldbygninger, som hører til Aarhus Mølle, opbygges med spiselokaler og toiletter. Det nye spisesteds to gårdrum forbindes via en portgennemgang.

Det ny spisested vil i det væsentlige stå klar til sommersæsonen 2020 og vil byde på forskellige steder at tage ophold – både inde og ude.

Nye butikker

Butikker med varer, reklamer og inventar er stærke tidsmarkører. Hidtil har Pouls Radio været den nok mest markante af museets moderne butikker, men 20. september fik radio/tv-forretningen alvorlig konkurrence af den nyåbnede Elle Boutique, der i al sin særprægethed ligger i Ringstedhusets stueetage i Nygade. Se særlig artikel herom side 81-89 i denne årbog.

I samme bygning, men i gågaden, vil åbne både en slagter og en osteforretning. Dernæst vil i Skanderborghuset følge farve- og tapetforretning, og i Jellinghusene kommer derpå Gottlieb Blomster med brugskunst.

Dermed vil Den Gamle Bys gågade være fuldt bestykket med butikker anno 1974.

Skiltemalerfaget holdes ved lige i bl.a. disse farverige gavlreklamer i 1927-kvarteret.

Farvebilleder på byen

De færreste kan i dag forestille sig det bombardement af billeder og farver, som prægede bybilledet fra tiden omkring 1900 og frem. Måske fordi fotografierne fra dengang er i sort-hvid. Det bliver derfor sikkert en øjenåbner for de fleste, når Den Gamle By nu sætter kulør på museets 1927-kvarter. Projektet vil løbe frem til eftersommeren 2020 og realiseres takket være en donation fra Spar Nord Fonden på i alt 858.600 kr.

Fra slutningen af 1800-tallet blev husgavle og facader, ja alle steder, hvor der var plads, brugt til reklamer. De første år var det mest i form af enkle henvisningsskilte til konkrete butikker samt reklamer for forretninger og ikke mindst deres ejere. Men fra 1920'erne dukker der også gavlreklamer op for store og landsdækkende firmaer – ikke mindst inden for dagligvarer som tobak, øl, gryn, margarine og sæbe. Her fortælles om bylivet fra industrialiseringens gennemslag og frem til alting blev sat i stå med verdenskrisen i 1929.

Der var tale om malede murreklamer, navnlig på gavle, bemalede træplader og emaljeskilte. Og der blev ikke holdt igen på farverne,

ja kritikere talte ligefrem om et farveorgie med en "hæslig påtrængenhed".

Set fra nutiden er mur- og gavlreklamerne også interessante vidnesbyrd om tidens designtendenser, formsprog og farvevalg. Kort sagt en interessant blanding af kommercialisme og kunst.

Udstillinger markerer jubilæer

Som gavlreklamen har også plakatens billedstærke budskab en særlig historiefortællende kvalitet. Det kom til fuld udfoldelse i årets to store udstillinger i Dansk Plakatmuseum i Den Gamle By.

Den første udstilling, Folkets flag, blev arrangeret i anledning af, at det i 2019 er 800 år siden, at Dannebrog ifølge myten faldt ned fra himlen. Udstillingen viste 130 plakater med Dannebrog og kunne ses fra 25. januar til 11. august.

Det rød-hvide flag er gennem årene blevet brugt til lidt af hvert, og de udstillede plakater viste i hvilket overraskende stort omfang, det danske flag er anvendt i plakater af vidt forskellig karakter med patos og nationalfølelse, men også med stor humor og ironisk distance.

Som en tillægsudstilling til Folkets flag vistes et repræsentativt udvalg af de plakater, som var blevet indsendt til Danmarks-Samfundets konkurrence om en ny Dannebrogsplakat.

Den 29. august åbnede udstillingen Murens fald, som viser tyske plakater før og efter 1989. Gennem plakater sætter udstillingen fokus på både det tidligere DDR og på Vesttyskland samt på det nye, samlede Tyskland i årene efter 1989. Med plakaterne som katalysator fortælles om de regler og restriktioner, om de idealer og doktriner, der hvilede over Østtyskland fra 1961 til 1989 og om kontrasten til den vesttyske side, hvor et helt andet liv udfoldede sig. Udstillingen kan ses frem til 20. januar 2020, hvorefter opstillingen af næste års store udstilling om Genforeningen vil blive påbegyndt.

Derudover er der arrangeret to mindre udstillinger. Dels en fast tilbagevendende markering af årets kunstner, i år om Finn Sködt i anledning af dennes 75-års fødselsdag. Dels en udstilling i anledning af, at Aarhus Jazz Festival fylder 30 år.

Fejring af Folketingsvalget

Plakater spillede også en rolle i Den Gamle Bys markering af valget til Folketinget Grundlovsdag den 5. juni.

Katten er sin egen, og det er Danmark også på denne plakat, hvor vi vil ud af Det Europæiske Fællesskab for "vi kan selv". Plakaten var en del af udstillingen Folkets flag. Plakater med Dannebrog. Udført af Marianne Østergaard/Folkebevægelsen mod EF, 1982.

Vælgermøde i Den Gamle By, hvor alle partier i Folketinget var repræsenteret og på forhånd havde udvalgt en fællessang.

I 1974-kvarteret opsatte vi valgplakater fra begyndelsen af 1970'erne. Godt nok var der ikke valg i året 1974, men det var der til gengæld i både 1973 og 1975, så vi valgte at lade museets gæster se, eller gense, et udvalg af plakater fra den tid. For eksempel Fremskridtspartiets gnæggende Z med kravet om "Væk med papirpjattet," Venstresocialisternes Y, der var formet som en slangebøsse, Centrum Demokraternes Erhard Jacobsen, der spurgte: "Er politik kedelig?" og selv svarede: "Ikke spor," SF, der appellerede: "Stop Ankers højresving!", Kommunisterne, der krævede, "Ingen moms på mad," og Det Konservative Folkeparti, der havde denne selvsikre parole: "Vælg de rigtige."

Om aftenen 27. maj dannede

Den Gamle Bys Helsingør Theater ramme om et helt særligt valgarrangement. "Stemmer i Valget" var overskriften for det anderledes vælgermøde, som blev styret med kyndig hånd af JP Aarhus-redaktør Morten Nystrup. Folketingets partier var inviteret og mødte op med hver en kandidat, som på forhånd havde udvalgt en sang. Kandidaten motiverede sit valg, som derefter blev sunget som fællessang af de mange fremmødte interesserede, og så sluttede Morten Nystrup af med et spørgsmål om kandidatens syn på et kulturpolitisk emne.

Aarhusfokus

Den Gamle By er et landsdækkende museum med et særligt ansvar for Aarhus' historie. Den underjordiske tidsrejse Aarhus Fortæller er det synlige symbol, men herudover foregår der et stort og ofte usynligt arbejde.

Således er der nu gennemført en undersøgelse af Sydhavnens historie i Aarhus. Undersøgelsen er sket i tæt samarbejde med Dansk Center for Byhistorie, der er ejet af Aarhus Universitet og Den Gamle By i fællesskab. Formålet har været at skabe viden og opmærksomhed omkring stedets historie og særlige karakter. I efteråret 2019 fortsætter samarbejdet, men nu med fokus på Latinerkvarterets historie.

Køkkenpiger i Købmandsgårdens køkken.

Som museum for Aarhus føler Den Gamle By et særligt ansvar for at sikre, at vidensgrundlaget er på plads, inden sårbare områder gennemgår større forandringer.

I forbindelse med Den Gamle Bys særlige Aarhus Dage i foråret lanceredes en særlig hjemmeside for fotos fra Aarhus. Aarhusbilleder.dk er blevet til i samarbejde med Aarhus Stadsarkiv og i regi af Aarhus Byhistoriske Fond. Det er nu nemmere at gå på opdagelse i de to billedsamlinger, og der er mere end 40.000 historiske billeder fra Aarhus at give sig i kast med. Flittige frivillige skanner og registrerer, så der løbende kommer billeder til.

Endelig har Den Gamle Bys særlige funktion som lokalhistorisk museum fået sin egen hjemmeside, museumaarhus.dk, hvor interesserede bl.a. kan følge museets lovbestemte arbejde med kulturmiljøet.

Nyt Besættelsesmuseum

Med Besættelsesmuseet har Den Gamle By et helt særligt ansvar for Aarhus' historie under de fem forbandede år fra 1940 til 45. Med generøs støtte fra Nordea-fonden på 8.376.000 kr har museets fagfolk siden januar 2018 arbejdet på at skaffe ny viden og designe udstillinger, der kan engagere et moderne publikum.

Besættelsesmuseet har til huse i en fredet bygning, hvilket har givet en del komplikationer i afvejningen af, om der først og fremmest skal tages hensyn til bygningen eller til de mennesker, der skal opholde sig i den. Vi tror, og håber, vi har fundet den rette balance.

Når det nye Besættelsesmuseum åbner april 2020, er det med fokus på besættelsestidens Aarhus, men også med tråde ud i store dele af især Østjylland. Museet vil formidle oplevelsen af, hvordan det var at leve i en større dansk by under besættelsen.

Udstillingens kerne bliver en række personhistorier, der skal være med til at aktualisere besættelsestidens etiske dilemmaer for nutiden og for kommende generationer.

I det nye museum sætter vi særligt fokus på, hvordan dagliglivet blev påvirket af den gradvise eskalering mod krigslignende tilstande. Et andet hovedfokus er fortællingen om tyskerne – både som mennesker og som undertrykkere. Endelig fortælles der om de danskere, der valgte side og enten blev frihedskæmpere eller kollaboratører.

Bevaringsarbejde

Når Den Gamle By nu ombygger og udbygger det, der tidligere var Traktørstedet Simonsens Have, er der den helt særlige sidegevinst, at seks af museets historiske bygninger bliver istandsat. Det drejer sig dels om Allinghuset og Middelfarthuset, der hidtil har rummet restauranten, dels de tre staldbygninger, som tilhører det store bygningskompleks, der udgør Aarhus Mølle. Dertil Reberbanen, som i øjeblikket er nedpakket, men som vil blive genrejst i forbindelse med projektet. Navnlig staldbygningerne vil få en gennemgribende restaurering.

I 2019 er der i øvrigt istandsat facader på Entrécafeens køkken og på Købmandsgårdens baghus. Ombygningen af Viborghuset, er i år afsluttet med en restaurering af facaderne. Husets facade fremstår nu okkergul og overkalket med mørkebrune vinduer, idet farveundersøgelser har vist, at huset efter al sandsynlighed havde dette udtryk i midten af 1800-tallet.

Ud fra et ønske om at forbedre rengøring og bevaring af museets interiører og udstillinger har museet oprettet et særligt uddannet hold, der skal tage sig af den egentlige museumsrengøring. Foruden almindelig skånende rengøring har teamet også fokus på tjek for skadedyr, afrensning af skimmel og registrering af eventuelle skader på museumsgenstande.

I efteråret 2019 gennemfører Den Gamle By en kortlægning af, hvilke særligt værdifulde museumsgenstande der først skal reddes i tilfælde af brand eller andre væsentlige skader.

At få styr på prioriteringerne forudsætter som bekendt, at der er styr på tingene. Således er for nylig alle museets ældre boliginteriører blevet gennemgået. Der er blevet taget over 5000 fotos af museumsgenstandene og deres museumsnumre, og efterfølgende er næsten 2500 fotos blevet lagt ind i museernes nye registreringssystem SARA, hvorved det er blevet let at skabe sig overblik.

Under overfladen

På et stort og komplekst museum som Den Gamle By foregår der i det hele taget meget mere under overfladen, end man umiddelbart kan se som besøgende. En af de mere usynlige ting er de undersøgelser og den forskning, der løbende danner grundlag for det mere publikumsvendte arbejde.

Et eksempel herpå er projektet om religion som levende kultur-

Dylan Duo spillede i gaderne i weekenderne med temaet Tilbage til 1970'erne.

arv. Med støtte fra Velux Fonden og i samarbejde med Aarhus Universitet, Roskilde Museum, Roskilde Universitet, Dansk Jødisk Museum og Immigrantmuseet undersøges, hvordan museer kan udvikle nye modeller for formidling af tradition og religion. I forbindelse med projektet er der bl.a. tilknyttet en ph.d.-studerende, som vil undersøge, hvordan et moderne publikum opfatter og forstår de religiøse traditioner, der var en integreret del af de førindustrielle samfund. Undersøgelsens resultater vil udgøre en del af vidensgrundlaget for udviklingen af den ældre del af museet, herunder den formidling af livets og årets traditioner, som tænkes at blive en rød tråd i en fremtidig nyopsætning af Borgmestergårdens udstilling.

Et andet projekt, der indtil videre er usynligt for publikum, foregår i regi af EU-programmet Interreg Øresund-Kattegat-Skagerrak og i samarbejde med Regionsmuseet Kristianstad og Krinova Incubator & Science Park i Sverige. "Kulturhistoria som drivkraft i företagsutveckling" er overskriften, og i projektet undersøges, hvor-

dan museerne kan engagere mindre håndværksvirksomheder i at producere kopivarer fra museernes samlinger. Det er ambitionen, at det kan give et øget samarbejde mellem de mindre håndværksvirksomheder og museerne om produktion af unikke varer, som bl.a. kan forhandles i museernes butikker.

Internt

At fungere som moderne museum i et historisk miljø har nok en vis charme, men skaber på den anden side også udfordringer af både praktisk og økonomisk art.

Det gælder ikke mindst, når det kommer til infrastrukturen, hvor vi konstant støder på overraskelser i form af forældede rør- og ledningsføringer, ting som vi ikke anede var der, utidssvarende løsninger, der måske var fornuftige engang, men som ikke er det længere osv. Det kalder jævnligt på her og nu-løsninger, men helst tager vi det løbende i forbindelse med byggeprojekter som for eksempel det kommende spisested. Projekterne bliver derfor ofte dyrere, end de egentlig burde være.

På en arbejdsplads som Den Gamle By er frokoststuer og arbejdssteder fordelt over et stort areal. Derfor er man ofte nødt til at holde møder fremfor bare lige at klare det i frokostpausen eller ved kaffemaskinen. Det ser vi frem til vil blive afhjulpet, når der i løbet af godt et års tid bliver indrettet en fælles frokoststue oven på det nye spisested, der åbner til sommer.

Endelig er der som i alle organisationer behov for løbende opgradering af it-systemerne. Behovsanalyse og design er ved at være på plads, så det nye system kan indkøbes og indkøres i løbet af 2020. Systemet har primært administrativ karakter, men vil også betyde en markant lettelse af driften af restauranter, butikker, billetsalg og Klub Den Gamle By.

Det er vigtigt for Den Gamle By, at medarbejdere trives med deres arbejde og dagligdag. Med baggrund i en trivselsundersøgelse, som vi gennemførte i efteråret 2018, stod dette forår i trivslens tegn, og alle afdelinger har holdt trivselsmøder og arbejder stadig med at fastholde og udvikle god trivsel i alle afdelinger. Se mere i artiklen på side 91-95.

Stor tilfredshed hos publikum

Det er en fornøjelse at læse publikums anmeldelser på TripAdvisor,

Google og Facebook, ligesom det også er givende at studere de publikumsundersøgelser, som Den Gamle By løbende selv laver eller tager del i. For konklusionen er, at museets gæster er overordentligt godt tilfredse, og det er interessant at læse de ofte grundige og analyserende bedømmelser.

Det er værd at bemærke, at det ikke blot er én ting, der fremhæves som den største oplevelse, men en bred vifte af de tilbud, Den Gamle By rummer. Typisk peges der på Den Gamle Bys særlige stemning og miljø, muligheden for at være i dialog med museets ansatte i butikker, køkkener og stuer, hele 1974-kvarteret samt den underjordiske tidsrejse Aarhus Fortæller.

Det er bemærkelsesværdigt, at flere af disse private anmeldere giver udtryk for, at Den Gamle By viste sig at være meget større, bedre og mere interessant, end de havde forventet. Det er selvfølgelig positivt, men på den anden side aktualiserer det et behov for at arbejde med museets image, så vi kan få mere glæde af, at Den Gamle By øjensynligt er så (overraskende) stor en oplevelse.

Reasons to go

Når Den Gamle By om få år er fuldt udbygget, vil det ikke længere være nye huse, hjem og butikker, der vil være anledningen til et besøg. Det vil snarere være en anden form for oplevelse, som skal udvikles.

Vi tror på, at det, der er kernen i Den Gamle By, vedblivende vil være en stor attraktion for turister fra indland såvel som fra udland. Men for århusianerne og for den million mennesker, der bor inden for en radius af en times bilkørsel, vil der være behov for en anden aktualitet.

Det store arrangement Jul i Den Gamle By har vist, at mange mennesker holder af at få sat denne tradition i historisk perspektiv på en måde, der både er hyggelig og som man kan være sammen om.

Erfaringerne fra julen er afsættet for at udvikle arrangementer omkring andre store højtider. I 2020 vil vi således kaste historisk lys på påsken. Det vil ske over de to uger fra weekenden inden palmesøndag til og med anden påskedag. Vi begynder i det små og vil i de kommende år udvikle arrangementet, så det forhåbentlig kan blive en tradition for både skoler og familier, der ønsker at få fast grund under traditionerne.

Med et udtryk, som er lånt fra den franske mentalitetshistoriker

Phillipe Ariès, kan man sige, at vi vil afhøvle nutiden, så den bliver gennemsigtig.

Det er også ambitionen med det temaår, som Den Gamle By agter at realisere for første gang i 2020. Her vil vi udvikle et format, så museet hvert år i sommerperioden kan belyse forskellige temaer, der så at sige lægges som et ekstra lag oven i det, museet allerede er. Temaerne vil blive lagt fast fra år til år, og det er tanken hermed at give museet en aktualitet, som også vil række ud til et nyt publikum. I 2020 sætter vi fokus på kaffens historie.

Nye faciliteter på vej

Trods den høje tilfredshed hos publikum, er der også områder, hvor der efterspørges forbedringer. Først og fremmest drejer det sig om bedre tilgængelighed på de brostensbelagte gader, bedre og større restaurantfaciliteter og bedre parkeringsforhold. Det er der ikke noget nyt i, idet det har været kritikpunkter igennem mange år.

Det nye er, at vi nu snart kan gøre noget ved det. Fra 2020 med nyt spisested og fra 2022 med ny hovedindgang, der vil gøre det muligt at springe brostenene over og samtidig give let adgang til de store parkeringskældre under Ceres Byen.

Siden arkitektfirmaet CUBO i efteråret 2018 vandt konkurrencen om at tegne en ny hovedindgang til Den Gamle By, har både arkitekter, ingeniører, kommune og Den Gamle By arbejdet på projektet. I det forløbne år er der tegnet, beregnet og planlagt i detaljer, hvordan bygningen kommer til at fungere, og der udarbejdes i øjeblikket en lokalplan for området. Det er vigtigt, at bygningen giver gæsterne en god og overskuelig modtagelse, og at man kan finde den nødvendige service og information på vejen ind til Den Gamle By.

Projekter på vej

Der er nu udarbejdet et detaljeret projekt for et tidssvarende fællesmagasin for kulturinstitutioner i Aarhus. Ved at gå mange sammen vil såvel kvadratmeterpris som driftsomkostninger minimeres, og fællesprojektet vil muliggøre etablering af faciliteter af en størrelse og kvalitet, som ellers ville være urealistiske, ligesom det også vil blive muligt at skabe en spændende formidling for publikum af, hvordan man bevarer og konserverer. Arbejdet med at tilvejebringe de nødvendige midler er indledt, og vi krydser fingre for, at det

bliver muligt at realisere det store projekt, som på afgørende vis vil styrke det fundament, som nok er usynligt for de fleste, men som er forudsætningen for en fornuftig drift.

Også det store projekt for en ajourføring af Borgmestergården er kommet et væsentligt skridt videre. Tidsrejse i traditioner er overskriften for projektet, der nu er beskrevet i detaljer. Der er positive signaler med hensyn til fondsfinansiering, men vi mangler at få den nødvendige egenfinansiering på plads.

Projektet indgår sammen med en række andre i en storstilet plan for opgradering af de ældre dele af Den Gamle By, der i nogle år har stået i skyggen af arbejdet med nye kvarterer og udstillinger. Udviklingsplanen har dels til formål at forløse det store formidlingspotentiale i disse ældre dele, dels at gøre også denne del af museets matrikel attraktiv for et moderne publikum.

The course of the year and plans for the future

Den Gamle By had 546,485 visitors in 2018, and we are pleased and proud that for the third year running we are Denmark's most frequently visited museum of cultural history. On Tripadvisor, Google and Facebook we can read in the visitors' reviews that they are satisfied with their visits, and with the experience offered. Den Gamle By has the goal of reaching many kinds of people: from children, adults and seniors to people with foreign backgrounds; kindergarten classes, technical schools and universities; tourists; people suffering from dementia, the mentally handicapped, the deaf and blind, and the many other groups for whom there is generally little room in other places.

In a few years Den Gamle By will be fully developed. What prompts a visit will no longer be a new house, home or shop. That is why we are working with other kinds of experiences. We believe the core activities will still be an attraction for tourists, but for the locals there will be a need for another relevance. In 2020, inspired by the "Christmas in Den Gamle By" event, which for many people has become a tradition, we will shine the light of history on Easter. Furthermore, in 2020 we will turn the focus on the history of coffee as the theme for the year.